

Antropònims medievals de l'Alt Maestrat als comptes de la dècima papal (1325-1456)¹

Pere-Enric Barreda Edo

Doctor en Filologia Clàssica. Professor de Filologia Llatina
a la Universitat de Barcelona-Institut de Recerca en Cultures Medievals

Fa més de 50 anys que mossèn Rius va editar les relacions de dècimes papals corresponents al bienni 1279-1280 conservades a l'Arxiu del Vaticà.² La dècima era un impost que gravava a favor del papa totes les rendes de caràcter eclesiàstic, en aquell moment limitades al delme i primícia. Aviat es va estendre a tota mena de fundacions com benifets, capellanies i almoines. Afortunadament, aquella relació conservada a Roma té continuïtat al llarg dels segles XIV i XV als fons del Mestre Racional conservats a l'Arxiu Reial de Barcelona,³ i en part a l'Arxiu Municipal de Culla.⁴ Aquests documents han permès obtenir un llistat detallat d'aquelles fundacions i també el seu desenvolupament: tot i que no contenen la data de fundació, que s'ha de cercar per altres fonts, sí que demostren com es creen i desenvolupen a poc a poc benifets o capellanies, alguna confraria, la vicaria, l'hospital, les almoines o caritats... Si bé no he trobat dades de pobles menuts com Vilar de Canes o la Torre d'en Besora, sí que n'apareixen del Boi (unit el 1405 a Vistabella), i he afegit també les de Vistabella, Atzeneta i Benafijos per a tindre completes les dades de tota la Tinença de Culla.

Aquests llistats de fundacions tenen gran interès per a l'antroponímia en una època en què se'n tenen poques dades⁵, per ser anterior a la realització del complet

¹ Aquest article forma part de les investigacions del GRAT (Grup de Recerca en Antiguitat Tardana), dirigit pel. Dr. Josep Vilella, dins dels projectes d'investigació HUM2004-472 del Ministeri d'Educació i Ciència i 2005SGR-379 de la Direcció General de Recerca de la Generalitat de Catalunya.

² Josep RIUS SERRA, (1946-47) *Rationes decimarum Hispaniae (1279-1280)*, 2 vols., Barcelona, CSIC.

³ Els dos més antics ja els va estudiar Josep ALANYA I ROIG, (1991) «La dècima –biennial i triennial– del Bisbat de Tortosa», *Miscel·lània dedicada a la memòria de Mossèn Manuel Milian Boix*, Morella, AMYC, 57-82.

⁴ Una exhaustiva descripció es troba a Carles A. RABASSA VAQUER - Modest BARRERA AYMERICH - Luis Miguel PÉREZ LOBO, (1990) *Catàleg de l'Arxiu Municipal de Culla*, València, Generalitat Valenciana.

⁵ Un resum de l'antroponímia medieval de la comarca apareix a Pere-Enric BARREDA, (2006)

fogatge valencià de 1510,⁶ i també per a la toponímia històrica, car molts cognoms i noms, en bona part femenins, són l'única documentació per datar topònims procedens de l'onomàstica, molts dels quals encara perviuen. Entre tots els pobles estudiats, Benassal i Ares són les viles que tenen –o que declaren– més fundacions, sobretot almoines, amb un nombre certament sorprenent per la seua quantitat (44 a Benassal, 36 a Ares), a prou distància d'altres pobles (13 a Catí o 9 a Vistabella). A més, algunes d'elles tenen molt d'interés per a la història de l'art i del culte, i no sols per la documentació dels altars amb diverses invocacions, sinó també perquè recullen els noms i cognoms dels fundadors de peirons de Benassal (de les Eres o d'en Calbó, de Loreto o de na Gargila, de la Codina o d'en Vives) i d'Ares (dels Regatxols o d'en Barberà, de la Canada o d'en Bonet) o l'origen d'alguna futura ermita (Santa Elena de Solanelles a Ares).⁷

A. Les fonts documentals

1

1279-1280

Comptes de la dècima biennal del bisbat de Tortosa.

Arxiu Secret Vaticà (ASV), Cambra apostòlica, Col·lectoria 25, ff. 120-127v (ed. Rius, 1946-47, 163-178).

2

1325-1327

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per Guiamó de Santmenat i Fortuny Mariner. Per concessió de Joan XXII a Jaume II com a ajuda per a les despeses de la guerra de Sardenya.

ARB, Mestre Racional, reg. 1773, ff. 16v i 28. Cf. Alanyà, 1991, 57-69.

3

1352-1357

Col·lecta de la dècima triennal (amb pròrroga de dos anys) del bisbat de Tortosa per en Domingo Messeguer. Per concessió de Climent V a Pere II el 30 de novembre de 1351.

ARB, Mestre Racional, reg. 1791, ff. 12, 30 i 36. Cf. Alanyà, 1991, 71-82.

«Antropònims medievals a la toponímia de la Tinença de Culla, Ares i Catí», *Actes de la I Jornada d'Onomàstica (Sant Mateu 2006)*, València, AVL, 11-20.

⁶ Conservat a l'Arxiu del Regne de València (signatura Reial, 514 ter), ha estat editat per Rafael VALLDECABRES, (2002) *El cens de 1510. Relació dels focs valencians ordenada per les corts de Montsó*, València, Universitat. Per desgràcia, constatem que part dels cognoms d'aquests pobles, vora el deu per cent, es troba copiada al manuscrit –i, evidentment, editada– de forma deficient.

⁷ Cf. Pere-Enric BARREDA, (2006) *Crònica documentada d'Ares. I Fonts escrites (1157-1550)*, Vinaròs, 4 Colors, 257-259.

4

1356

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per en Domingo Messeguer. Per concessió d'Innocenci VI a Pere II el 28 de febrer de 1355.
ARB, Mestre Racional, reg. 1809, ff. 13v, 30v-31 i 36.

5

1364

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per en Domingo Messeguer. Per concessió d'Urbà V a Pere II el 13 de febrer de 1363.
ARB, Mestre Racional, reg. 1805, ff. 9, 25v i 30.

6

1371-1374

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per en Guerau de Montbrú, ardiaca de Culla. Per concessió de Gregori XI a Pere II el 25 de novembre de 1371.
ARB, Mestre Racional, reg. 1824, ff. 19v, 51-51v, 78v.

7

1387-1388

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per n'Andreu Coscó. Per concessió de Climent VII a Joan I el 14 de maig de 1387.
ARB, Mestre Racional, reg. 1848, ff. 18v, 55v, 90v.

8

1393-1395

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per n'Andreu Coscó. Per concessió de Climent VII a Joan I el juny de 1393 per un període de 10 anys.
ARB, Mestre Racional, reg. 1884, ff. 12v, 28v i 44v.

9

1399-1400

Col·lecta de la dècima biennal del bisbat de Tortosa per en Guillem Riera. Per concessió de Benet XII a Martí I el 7 d'octubre de 1397.
ARB, Mestre Racional, reg. 1900, ff. 40v-41 i 73v.

10

1400

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per en Guillem Riera. Segueix la concessió de Climent VII a Joan I el 1393 per un període de 10 anys.
ACA, Mestre Racional, reg. 1885, ff. 28v i 69v.

11

1402-1403

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per en Vicent Segarra. Segueix la concessió de Climent VII a Joan I el 1393 per un període de 10 anys.
ACA, Mestre Racional, reg. 1886, ff. 24v-25 i 65v.

12

1404-1405

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per en Vicent Segarra. Segueix la concessió de Climent VII a Joan I el 1393 per un període de 10 anys.
ACA, Mestre Racional, reg. 1887, ff. 31 i 81.

13

1404-1407

Suplement al volum anterior.
ACA, Mestre Racional, reg. 1949.

14

1444

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per en Roderic de Cabanyes. Per concessió d'Eugeni IV a Alfons III l'1 d'octubre de 1444 d'un subsidi eclesiàstic de 140.000 florins. És el més complet, car es declaren les rendes de rectories, benefets, obres pies, primícies i almoines, i un cop deduïdes les despeses es paga el deu per cent.
ACA, Mestre Racional, reg. 1914, ff. 91v, 130, 136-138, 152v, 158, 164v, 201v.

15

1448, novembre, 20 · Culla

Inventari dels béns mobles i sitis dels benefets fundats a l'església parroquial del Salvador de Culla per a pagar el dret d'amortització.
AMC, perg. A-25 (original).

16

1456-1457

Col·lecta de la dècima del bisbat de Tortosa per en Pelegrí Mir. Per concessió de Calixte III a Alfons III el 22 d'abril de 1456. Les dades són les mateixes de 1444.
ACA, Mestre Racional, reg. 1932, ff. 62-62v, 127v; reg. 1933, ff. 63-63v.

B. Relacions antroponímiques per pobles:

I. Benassal⁸

A banda de la primícia municipal (mitja primícia des de 1349) i la rectoria, apareixen les següents fundacions:

1. Benifet de Ramon Monreal a l'altar de Sant Llorenç (1371). El 1444 és beneficiat mossèn Pere Vives.

2. Benifet de n'Elvira amb Ramon Monreal a l'altar de Sant Llorenç (1399). És beneficiat mossèn Francesc Agramunt, i el 1444 i 1456 mossèn Pere Roig.

1.

3. Benifet de na Guiamona amb Bartolí Gomar a l'altar de Sant Cristòfol (1399). És beneficiat mossèn Pere Salla, i el 1444 mossèn Pere Roig.

4. Benifet de na Simoneta amb Bernat Ferrer a l'altar de Sant Joan Baptista (1444). És beneficiat mossèn Joan Simó.

5. Benifet de mossèn Alfons Fabregat a l'altar de Sant Cristòfol (1444). És beneficiat mossèn Joan Simó.

6. Benifet de Bernat Ferrer a l'altar de Sant Joan Baptista (1444). És beneficiat mossèn Pasqual Llätzer.

7. Benifet de mossèn Bartomeu Saranyana i na Saereta a l'altar de Sant Cristòfol (1444). És beneficiat mossèn Pere Salvador.

Altres fundacions són la confraria de Santa Maria, Sant Cristòfol i Santa Llúcia (1444, majoral Guillem Ferrer; i 1448, majorals Bartomeu Nomdedéu i Joan Aguiló), l'hospital i sagristania dels pobres (1444, 1448, del qual és administrador Miquel Traver), la sagristania de Santa Maria (1444, 1448, a càrrec de Ramon Saera), diversos aniversaris o anys perpetus a l'església (1444), la lluminària de Santa Maria (1444), amb Ramon Saera com a sagristà, i una missa matinal a l'altar de Sant Antoni i Sant Blai (1448). També consten les misses perpètues de na Dolcina Prunyonosa (1444), i la caritat de la vila (1448), amb els majorals de la caritat Oliver Fillol i Joan Traver i també set censalistes: Bernat Bonanat, Arnau Soler, Bernat Ivanyes, Antoni Ferrer, Aparici Gomis, Bernat Torres i Andreu Missança.

Per una altra banda, consten 19 almoines de particulars:

1. Mateu Garcia (1444, patró Miquel Escala).

2. Ramon Monreal (1444, patró Bernat Fabregat).

3. Ramona Fillol germana de n'Aparici (1444-48, patrons Domingo i Oliver Fillol).

⁸ Més informació sobre el Benassal medieval es pot trobar a Pere-Enric BARREDA, (2007) «Crònica documentada de Benassal. Segle XIV», *Benassal. Recull bibliogràfic de textos*, Vinaròs, 4 Colors, vol. IV.

4. en Reula (1444-48, patrons Domingo i Oliver Fillol).
5. Jacme Calbó, amb peiró (1444, patró Pere Calbó, però 1448 els jurats).
6. Ramon Saera amb n'Òria, i Bartomeu Saera (1444-48, patrona na Saereta).
7. na Sibília amb Pere Traver (1444, patró Pere Cabestany d'Ares, i 1448).
8. Domingo Tomàs i la dona (1444-48, patró Guillem Cabestany).
9. Berenguer Bric (1444, patró mossèn Pere Roig, i 1448, patró Domingo Palomar).
10. n'Elvira amb Ramon Monreal (1444, patró Ciprés Gargil, i 1448, patró mossèn Pere Roig).
11. Marieta amb Berenguer Bric (1444, patró Domingo Palomar).
12. na Joana d'en Ballarí (1444, patró Guillem Calbó).
13. Jacme Ros, notari (1444-48, patró Antoni Ferrer).
14. na Gargila, amb peiró (1444, patró Ciprés Gargil, i 1448 els jurats).
15. na Gomara amb en Bertolí Gomar (1444 i 1448, patrons Bartomeu Salla i Miquel Igualada).
16. na Marieta amb Pere Salla (1444 i 1448, patró Domingo Palomar).
17. na Domèneca (1444, patró Miquel Casals).
18. na Mingueta o Guillem Nadal (1444-1448, patrons Joan Bertran, sagristà, i Ramon Saera).
19. Bernat Fabregat (1448, patró Arnau Fabregat).

I finalment 23 almoines administrades pels jurats de Benassal:

1. na Lilleta (1444-48).
2. na Gracieta Reula d'en Belluga (1444-48).
3. na Serena, amb Domingo Salzadella (1444-48).
4. Domingo Vicent (1444).
5. Pere Fabregat o na Fabregada (1444-48).
6. Pere Miralles (1444).
7. Arnau Fabregat (1444).
8. Domingo Belluga i dona (1448).
9. Ramon Salla i dona (1448).
10. na Cabestanya (1448).
11. Arnau Vicent (1448).
12. na Joana d'en Ballarí (1448).
13. Domingo Salat (1448).
14. en Castelló (1448).
15. Alfonso Dono (1448).
16. Jacme Vives, amb peiró (1448).
17. n'Esquera (1448).
18. Bernat Calbó (1448).
19. Jacme Calbó, amb peiró (1448).
20. na Vidaleta (1448).
21. n'Osca (1448).
22. en Bartomeu el Moliner (1448).
23. na Gargila (1448).

Per tant, els cognoms documentats són: Agramunt, Aguiló, Ballarí, Belluga, Bertran, Bonanat, Brich, Cabestany (na Cabestanya), Calbó, Carbó, Casals, Castelló, Doménech (na Doméneca), Dono, Escala, Esquer (n'Esquera), Fabregat (na Fabregada), Ferrer, Fillol, Garcia, Gargil (na Gargila), Gomar (na Gomara), Gomis, Igualada, Ivanyes, Lillet (na Lilleta), Llätzer, Miralles, Missança, Monreal, Nadal, Nomdedeu, Palomar, Prunyonosa, Reula, Roig, Ros, Saera (na Saereta), Salat, Salla, Salvador, Salzadella, Simó, Soler, Tomàs, Torres, Traver, Vicent, Vidal (na Vidaleta), i Vives. Els noms Alfons, Andreu, Antoni, Aparici, Arnau, Bartolí, Bartomeu, Berenguer, Bernat, Ciprés, Dolcina, Domingo, Elvira, Francesc, Gracieta, Guiamona, Guillem, Jaume o Jacme, Joan, Joana, Marieta, Mateu, Mingueta, Miquel, Oliver, Òria, Pasqual, Pere, Ramon, Ramona, Serena, Sibília, Simoneta. I un renom d'ofici: el Moliner.

II. Ares⁹

A més de la primícia municipal i la rectoria, hi consten 4 benifets:

1. Benifet de na Plana a l'altar major, o de missa d'alba (1325). El 1399 consten els benifets d'en Pere Asnar i na Justa units (beneficiat mossèn Bernat Ferrer), i el 1444, beneficiat mossèn Antoni Figuerola.

2. Benifet d'en Pere Asnar (1352). El 1399 era unit a l'anterior.

3. Benifet d'en Jacme Guimerà a l'ermita de Santa Bàrbara (1399). És beneficiat mossèn Guillem Calonge, i el 1444 mossèn Bartomeu Bonanat.

2.

4. Benifet de Ramon Català, Pere Garcia i Bernat Saera a l'altar de Sant Abdó i Senén (1444). És beneficiat mossèn Bernat Saera.

A més consten la vicaria (1444), la comanda (1456, és comanador frare Pere de Vilafranca), la caritat de la vila (1444, patrons els jurats), i la caritat de Solanelles (1444, majoral Guiamó Forés).

Després hi ha vint-i-set almoines de particulars:

1. na Narbona (1444, patró Jaume Camarelles).

2. n'Elicsén amb Pere Forés (1444, patró Jaume Camarelles).

3. na Marieta amb Pere Torrent (1444, patró Guiamó

Liminyana).

4. Domingo Gavaldà amb Antoneta (1444, patró Joan Gil).

5. Pere Gil (1444, patró Joan Gil).

6. Pere Gavaldà (1444, patró Joan Gil).

7. en Guerra (1444, patró Joan Gil).

8. na Castellona (1444, patró mossèn Domingo Erbolí).

9. na Gisquerola (1444, patró Bartomeu Sales).

10. n'Elfeta (1444, patró Miquel Segarra).

⁹ Sobre l'Ares medieval, veieu el treball de Barreda, 2006, 7-292.

11. na Bernada (1444, patró Miquel Segarra).
12. Jacme Segarra (1444, patró Miquel Segarra).
13. n'Eliscèn –àlies Castellana– amb Domingo Fabregat (1444, patró Miquel Segarra).
14. na Guiamona d'en Marçà (1444, patró Jaume Torner menor).
15. na Bonanada (1444, patró Miquel Munter).
16. na Sanqueta (1444, patró Miquel Traver).
17. na Jacmeta amb Miquel Mata (1444, patró Pere Mata).
18. Nicolau Torrent (1444, patró Pere Fabregat).
19. Jacme Alastre (1444, patró Pere Fabregat).
20. Pasqual Exulvi (1444, patró Nicolau Torrent).
21. na Marieta Sanco (1444, patró Nicolau Torrent).
22. na Barcelona mare d'en Fabregat (1444, patró Pasqual Fabregat).
23. Pere Traver (1444, patró Guiamó Forés).
24. Domingo Forés (1444, patró Guiamó Forés).
25. Pere Traver (1444, patró Pere Liminyana).
26. na Pola (1444, patró mossèn Guillem Calonge).
27. Mateu Barberà de Morella, amb peiró (1444, patró Pere Barberà de Cinctorres).

I finalment nou almoines administrades pels jurats:

1. Bernat Ascó (1444).
2. Esteve Bonet, amb peiró (1444).
3. n'Exulva (1444).
4. Balaguer d'Enfesta (1444).
5. n'Elena (1444).
6. Lopello (1444).
7. Bartomeu Català (1444).
8. Dolceta amb en Bartomeu Català (1444).
9. Bernat Traver d'en Ferrer (1444).

Els cognoms documentats són: Alastre, Ascó, Asnar, Barberà, Barceló? (na Barcelona), Bonanat (na Bonanada), Bonet, Calonge, Camarelles, Català, Castelló (na Castellona), Enfesta, Erbolí, Exulvi (n'Exulva), Fabregat, Ferrer, Figuerola, Forés, Garcia, Gavaldà, Gil, Gisquerol (na Gisquerola), Guerra, Guimerà, Liminyana, Lopello, Marçà, Mata, Munter, Narbona, Pla (na Plana), Polo? (na Pola), Saera, Sales, Sanco (na Sanqueta), Segarra, Torner, Torrent i Traver. Els noms: Antoni, Antoneta, Balaguer, Bartomeu, Bernat, Dolceta, Domingo, Elfeta, Eliscén, Esteve, Ferrer, Guiamó, Guiamona, Guillem, Jacme o Jaume, Jacmeta, Joan, Justa, Marieta, Mateu, Miquel, Nicolau, Pasqual, Pere i Ramon. I un renom: na Castellana.

III. Culla¹⁰

3.

A més de la primícia municipal i rectoria:

1. Benifet d'en Pere Montpalau i la dona a l'altar del Cos de Crist (1364, 1428, 1444).

2. Benifet de na Mireta amb Miquel Miralles, missa d'alba a l'altar de Santa Maria Magdalena (1399, és beneficiat mossèn Gil Bernat; 1444, beneficiat mossèn Jacme Pitarc).

3. Benifet d'en Bartomeu Saranyana amb na Caneta a l'altar de Sant Bartomeu (1400, beneficiat mossèn Bernat Marqués; 1444 i 1456, mossèn Joan Giner).

4. Benifet segon d'en Bartomeu Saranyana a l'altar de Sant Bartomeu (1400, beneficiat mossèn Pere Saranyana; 1444, mossèn Jaume Falcó).

5. Benifet d'en Domingo Serrana i na Guiamona a l'altar de Sant Joan Evangelista (1402; entre 1428-1444 és beneficiat mossèn Bernat Matamoros).

A més, es documenten l'hospital de Domingo Serrana i Guiamona (1428), diversos aniversaris perpetus a l'església (1456), la comanda (1456, comanador frare Miquel d'Espejo), la confraria de Sant Salvador (1444, administradors Joan Domingo i Salvador Porcar), i la sagristania (1444, sagristà Guillem Lopello).

A Culla només hi havia dues almoines:

1. Bartomeu Saranyana (1444, patró Jaume Saranyana).

2. Domingo Serrana (1444, patrons els jurats).

Els cognoms documentats són: Bernat, Canet? (na Caneta), Domingo, Falcó, Giner, Lopello, Marqués, Matamoros, Miralles, Montpalau, Pitarc, Porcar, Saranyana i, Serrana. Els noms: Bartomeu, Bernat, Domingo, Gil, Guiamona, Jacme o Jaume, Joan, Miquel, Mireta (per Marieta), Pere, i Salvador.

IV. Atzeneta

A més de la primícia municipal i la rectoria, hi ha vuit benifets:

1. Benifet de mossèn Guillem Martí, rector, a l'altar de Sant Martí (1364). El 1444 és beneficiat mossèn Joan Fraga.

2. Benifet d'en Domingo Serrana i na Serrana a l'altar de Sant Pau (1364). El 1428, és beneficiat mossèn Pere Muntalt, i el 1444 és vacant.

3. Benifet de na Verduna o Berenguerona amb Ponç Talavera a l'altar de Sant Bartomeu (1372). El 1400 és beneficiat mossèn Bartomeu Segarra, i el 1444 mossèn Jacme Coll.

¹⁰ Sobre Culla en època medieval, cal consultar DIVERSOS AUTORS, (1994) *Imatge de Culla. Estudis recollits en el 750è Aniversari de la Carta de Població (1244-1994)*, 2 vols., Culla, Comissió de Cultura.

4. Benifet d'en Ramon Fraga, àlies Piquer, amb Maria Babot a l'altar de Sant Joan (1387, beneficiat mossèn Jacme Canet; el 1444 ho és mossèn Domingo Línia).

5. Benifet de na Guiamoneta amb Bartomeu Saranyana a l'altar de Sant Pere (1387, beneficiat mossèn Arnau Siurana, i 1393. El 1444 és beneficiat mossèn Antoni Casals.

6. Benifet de na Nicolaua a l'altar de Sant Bartomeu (1387, beneficiat mossèn Ramon Péreç). El 1444 és beneficiat mossèn Bernat Ocello.

7. Benifet segon de Ramon Fraga, àlies Piquer (1399, beneficiat mossèn Guillem Móra). El 1444 és mossèn Jaume Barberà.

8. Benifet de Domingo Munyós i na Saurina o Assorina (1399). El 1444 és beneficiat mossèn Bernat Adzuara.

A banda, consten diversos aniversaris perpetus (1444, 1456), la confraria (1444, administrador Berenguer Piquer), i l'hospital de Ramon Piquer, àlies Fraga (1444, administrador Guillem Piquer).

Les almoines d'Atzeneta són dues:

1. n'Andreua (1444, patró Ferrer Nomdedeu).
2. en Narbona (1444, patró Bernat Peris, jurat).

Els cognoms documentats són: Adzuara, Babot, Barberà, Canet, Casals, Coll, Ferrer, Fraga, Línia, Martí, Móra, Muntalt, Munyós, Narbona, Ocello, Péreç, Peris, Piquer, Saranyana, Segarra, Serrana, Siurana, Talavera i Verdú (na Verduna). I els noms: Andreua, Antoni, Arnau, Bartomeu, Berenguer, Berenguerona, Bernat, Domingo, Ferrer, Guiamoneta, Guillem, Jacme, Joan, Maria, Nicolaua, Pere, Ponç, Ramon, i Saurina (o Assorina).

V. Vistabella

4.

A més de la primícia municipal i la rectoria, consta un benifet:

1. Benifet de Llorenç Exulvi a l'altar de Sant Llorenç (1428 i 1444, beneficiat mossèn Pere Pasqual).

A més, hi ha la missa d'alba a l'altar de Sant Miquel (1444, patrons els jurats), la sagristania (1444), la confraria (1444, clavari Domingo Missança), diversos aniversaris perpetus (1444, administrador Pere Roig) i la vicaria (1444, administrador Pere Roig).

A més hi ha nou almoines:

1. Dominga amb Pere Climent (1444, patró Francesc Ramon).
2. Martí Aliaga (1444, patró Antoni Aliaga).
3. na Luna amb Miquel Joan (1444, patrona na Dúlcia amb Jaume Ripollés).
4. Bernat Missança (1444, patró Pere Missança).

5. Maria Perpinyà amb Bernat Missança (1444, patró Domingo Saera).
6. Bernat Saera (1444, patró Domingo Saera).
7. en Bontemps (1444, baciner Jaume Rovira).
8. Gil Climent (1444, patró Pere Climent, fill de Gil).
9. Bernat Codorniu (1444, patrons els jurats).

Els cognoms documentats: Aliaga, Bontemps, Climent, Codorniu, Exulvi, Missança, Joan, Luna? (na Luna), Pasqual, Perpinyà, Ramon, Ripollés, Roig, Rovira, i Saera. I els noms: Antoni, Bernat, Dominga, Domingo, Dúlcia, Francesc, Gil, Jaume, Llorenç, Maria, Martí, i Pere.

VI. Benafigos

A més de la primícia municipal, sols consta una missa diària (1444, administrador Aparici de Valls, jurat), a càrrec d'un prevere perquè no tenen rector ni vicari.

5.

VII. El Boi

A més de la primícia municipal, sols consta la lluminària de Sant Bartomeu (1444, administradors els jurats de Vistabella).

VIII. Vilafranca dels Ports¹¹

A més de la primícia municipal i la rectoria, apareixen cinc benifets:

1. Benifet de mossèn Valero de Collados a l'altar de Santa Llúcia i Santa Àgata (1387, beneficiat mossèn Pere Monreal; 1444, mossèn Daniel Prunyonosa).
2. Benifet d'en Jacme Montó a l'altar de Sant Joan Baptista i Sant Joan Evangelista (1393). El 1444 és beneficiat mossèn Domingo de Laguerola.
3. Benifet de na Llúcia amb en Pere Salvador a l'altar major (1393). El 1428 és beneficiat mossèn Bartomeu Losso, i el 1444 mossèn Pere Roig.

¹¹ A manca d'un estudi específic sobre època medieval, cal consultar una aproximació global com la d'Antonio MONFORT TENA, (1999) *Historia de la Real Villa de Vilafranca del Cid*, València, Litolema, o bé la documentada monografia de Rafael MONFERRER GUARDIOLA, (1986) *El temple parroquial de Vilafranca*, Castelló de la Plana, SCC.

6.

4. Benifet de Domingo Laguerola a l'altar major (1444, beneficiat mossèn Pere Roig).

5. Benifet de la confraria dels Lletrats (1428, beneficiat mossèn Bernat Escala).

A banda, consta l'anyal de Berenguer Centelles i la seua dona a l'altar de Sant Marc Evangelista i Sant Antoni (1428, beneficiat mossèn Bernat Escala), la capellania d'Antoni Esquerdo notari (1428, capellà mossèn Domingo Trilles), la confraria major de Sant Miquel (1444), la confraria de Sant Antoni (1444, majoral Pere Abella i administrador Joan Mancho), diversos aniversaris perpetus (1444), i la caritat de Sant Miquel de la Pobla (1444, administrador Pere Carrascull).

A banda, hi ha sis almoines:

1. Pere de Brusca i n'Alberida (1444, patró Pere de Brusca).

2. Maria Martinis (1444, patró Joan Blasco).

3. Antoni Cabestany i n'Aparícia (1444, patró Antoni Camús).

4. Pere i Guillem Salvador (1444, patró Miquel Salvador).

5. Llúcia amb Pere Salvador (1444, patrons els jurats).

6. Pere Navarro (1444, patrons els jurats).

Els cognoms que es documenten són: Abella, Alberit (n'Alberida), Blasco, Brusca, Cabestany, Camús, Carrascull, Centelles, Collados, Escala, Esquerdo, Laguerola, Mancho, Martinis, Monreal, Montó, Navarro, Prunyonosa, Roig, Salvador, i Trilles. I els noms: Antoni, Aparícia, Berenguer, Bernat, Daniel, Domingo, Guillem, Jacme, Joan, Llúcia, Miquel, Pere, i Valero.

IX. Catí¹²

7.

A més de la primícia municipal i la rectoria, hi ha cinc benifets:

1. Benifet de na Joana amb Domingo Capafons a l'altar major (1399). El 1428 és beneficiat mossèn Ramon Martí, el 1444 mossèn Bartomeu Ferrer.

2. Benifet de Pere Monserrat a l'altar de Sant Pere i Sant Miquel (1399). El 1428 és beneficiat mossèn

¹² Per al Catí dels segles medievals, és imprescindible Joan PUIG, (1970-88) *Historia breve y documentada de la Real Villa de Catí* (1953), 2 vols., Castelló de la Plana, Diputació.

Antoni Monserrat, i el 1444 mossèn Joan Allepús.

3. Benifet de na Dominga amb Guillem Salom a l'altar major o de Sant Blai (1399). El 1428 és beneficiat mossèn Bernat Guasc, i el 1444 mossèn Jaume Pina.

4. Benifet de Domingo Narbonés a l'altar major (1428 i 1444, beneficiat mossèn Jaume Pellicer).

5. Benifet de mossèn Ramon Martí (1444, beneficiat mossèn Jacme Torres).

I a més la confraria de Sant Martí (1399), que el 1428 l'administra mossèn Ramon Estació, i el 1444 mossèn Bartomeu Ferrer, i la caritat (1444, administradors els jurats).

Les almoines de Catí són tretze:

1. na Vives (1444, patró Pere Sanç).

2. Ramon Cuc (1444, patró Pere Sanç).

3. Pere Ros (1444, patró Pere Sanç)

4. Bernat Monserrat (1444, patró Guillem Monserrat).

5. Antoni Montalt (1444, patró Bernat Figuera).

6. en Jover (1444, patró Bernat Segarra).

7. na Borrassa (1444, patró Antoni Martí).

8. Francesc Segarra (1444, patró Tomàs Verdú).

9. na Guiamoneta amb Bernat Ascó (1444, patró Guiamó Tomàs).

10. Arnau Segarra (1444, patrons els jurats).

11. Bertomeu Solà (1444, patrons els jurats).

12. Pere Monserrat i la dona (1444, patrons els jurats).

13. Jacme Salom (1444, patrons els jurats).

Trobem els cognoms: Allepús, Ascó, Borràs (na Borrassa), Capafons, Cuc, Estació, Ferrer, Figuera, Guasc, Jover, Martí, Monserrat, Montalt, Narbonés, Pellicer, Pina, Ros, Salom, Sanç, Segarra, Solà, Tomàs, Torres, Verdú, i Vives. I els noms: Antoni, Arnau, Bartomeu, Bernat, Dominga, Domingo, Francesc, Guiamó, Guiamoneta, Guillem, Jacme o Jaume, Joan, Joana, Pere, Ramon, Tomàs.

X. Albocàsser¹³

A més de la primícia municipal i rectoria, consten deu benifets:

1. Benifet de Tíric de Brusca (1399). El 1444 és beneficiat mossèn Pere Llorenç.

2. Benifet de Bernat Plana (1399). El 1444 és beneficiat mossèn Miquel Munyós.

3. Benifet de mossèn Bernat Mascarell a l'altar de Sant Macari (1399). El 1428 i 1444 és beneficiat mossèn Macià Cuc.

8.

¹³ A manca d'un estudi de l'Albocàsser dels segles medievals, es pot consultar Josep MIRALLES SALES, (1983) *La Muy Leal y Noble Villa de Albocácer*, Castelló de la Plana, SCC.

4. Benifet de na Sibília (na Fornera) amb Pere Forner a l'altar de Sant Pere i Sant Jaume (1399). El 1428 és beneficiat mossèn Pere Enguera, el 1444 mossèn Jaume Forner.

5. Benifet de mossèn Pere Centelles a l'altar major (1428, beneficiat mossèn Domingo Centelles, i el 1444 mossèn Miquel Munyós).

6. Benifet de mossèn Ramon Estació a l'altar de Santa Maria de Gràcia i Sant Blai (1428, beneficiat mossèn Ramón Estació).

7. Benifet de Bernat Gualter a l'altar de Santa Magdalena (1428, beneficiat mossèn Domingo Constantí). El 1444 s'ha perdut.

8. Benifet de n'Angelina amb Bernat Gualter a l'altar de Santa Llúcia i Sant Antoni (1428 i 1444, beneficiat mossèn Macià Cuc).

9. Benifet de mossèn Guillem Santjoan i mossèn Ramon Prestat (1444, beneficiat mossèn Pere Roig).

10. Benifet de Bernat Fort (1444, beneficiat mossèn Salvador Balaguer).

I a més la vicaria (1444). Sols hi havia una almoïna, la de na Mirona (1444, administrador mossèn Antoni Miralles, rector).

Els cognoms que es documenten són: Balaguer, Brusca, Centelles, Constantí, Cuc, Enguera, Estació, Forner (na Fornera), Fort, Gualter, Llorenç, Mascarell, Miralles, Miró? (na Mirona), Munyós, Plana, Prestat, Roig, i Santjoan. I els noms: Angelina, Antoni, Bernat, Domingo, Guillem, Jacme o Jaume, Macià, Miquel, Pere, Ramon, Salvador, Sibília, i Tiric.

CONCLUSIONS

Per tant, els **cognoms** documentats són: Abella, Adzuara, Agramunt, Aguiló, Alastre, Alberit (n'Alberida), Aliaga, Allepús, Ascó, Asnar, Babot, Balaguer, Ballarí, Barberà, Barceló? (na Barcelona), Belluga, Bernat, Bertran, Blasco, Bonanat (na Bonanada), Bonet, Bontemps, Borràs (na Borrassa), Brich, Brusca, Cabestany (na Cabestanya), Calbó, Calonge, Camarelles, Camús, Canet (na Caneta), Capafons, Carbó, Carrascull, Casals, Castelló (na Castellona), Català, Centelles, Climent, Codorniu, Coll, Collados, Constantí, Cuc, Doménech (na Doméneca), Domingo, Dono, Enfesta, Enguera, Erbolí, Escala, Esquer (n'Esquera), Esquerdo, Estació, Exulvi (n'Exulva), Fabregat (na Fabregada), Falcó, Ferrer, Figuera, Figuerola, Fillol, Forés, Forner (na Fornera), Fort, Fraga, Garcia, Gargil (na Gargila), Gavaldà, Gil, Giner, Gisquerol (na Gisquerola), Gomar (na Gomara), Gomis, Gualter, Guasc, Guerra, Guimerà, Igualada, Ivanyes, Joan, Jover, Laguerola, Lillet (na Lilleta), Liminyana, Línia, Llätzer, Llorenç, Lopello, Luna? (na Luna), Mancho, Marçà, Marqués, Martí, Martinis, Mascarell, Mata, Matamoros, Miralles, Miró? (na Mirona), Missança, Monreal, Monserrat, Montalt, Montó, Montpalau, Móra, Munter, Munyós, Nadal, Narbona, Narbonés, Navarro, Nomdedeu, Ocello, Palomar, Pasqual, Pellicer, Péreç, Peris, Perpinyà, Pina, Piquer, Pitarc, Pla (na Plana), Polo? (na Pola), Porcar, Prestat, Prunyonosa, Ramon, Reula, Ripollés, Roig, Ros, Rovira, Saera (na Saereta), Salat, Sales, Salla, Salom, Salvador, Salzadella, Sanco (na Sanqueta), Sanç, Santjoan, Saranyana, Segarra, Serrana, Simó,

Siurana, Solà, Soler, Talavera, Tomàs, Torner, Torrent, Torres, Traver, Trilles, Valls, Verdú (na Verduna), Vicent, Vidal (na Vidaleta), i Vives.

Els **noms propis** masculins i femenins són: Alfons, Andreu, Andreua, Angelina, Antoneta, Antoni, Aparici, Aparícia, Arnau, Balaguer, Bartolí, Bartomeu, Berenguer, Berenguerona, Bernat, Ciprés, Daniel, Dolceta, Dolcina, Dominga, Domingo, Dúlcia, Elfeta, Elicsén, Elvira, Esteve, Ferrer, Francesc, Gil, Gracieta, Guiamó, Guiamona, Guiamoneta, Guillem, Jaume o Jacme, Jacmeta, Joan, Joana, Justa, Llorenç, Llúcia, Macià, Maria, Marieta, Martí, Mateu, Mingueta, Miquel, Nicolau, Nicolaua, Oliver, Òria, Pasqual, Pere, Ponç, Ramon, Ramona, Salvador, Saurina, Serena, Sibília, Simoneta, Tiric, Tomàs i Valero.

Entre els noms propis remarquem el caràcter ambigu dels femenins na Barcelona, na Luna, na Mirona i na Pola, que podrien ser també feminitzacions de cognoms. Aquesta adaptació al gènere es feia tant en el cas de la filla (a Benassal, na Simoneta és la filla de Simó) com en el de la dona (a Albocàsser Sibília «na Fornera» és la dona de Pere Forner, a Benassal Guiamona «na Gomara» és la dona d'en Bertolí Gomar). També es constaten noms propis que després desapareixen (Ciprés, Ferrer) o queden com a cognoms (Gil), sobretot els femenins (Elfeta, Òria, Saurina, Serena, Sibília), i noms i cognoms específics o de caràcter nobiliari (Tiric de Brusca, Berenguerona amb Ponç Talavera), mentre que n'hi ha altres de clara procedència aragonesa (Valero de Collados). Cal remarcar el paper dels dobles cognoms, amb entrada del segon com a «àlies» (a Atzeneta, Fraga o Piquer).

Referències gràfiques

1. Benassal. <http://www.carlessalvador.com>
2. Ajuntament d'Ares. P.-E. Barreda Edo
3. Culla. <http://www.geocities.com>
4. Vistabella. <http://www.costamediterranea.com>
5. Benafigos. <http://www.pibebenafigos.com>
6. Vilafranca. <http://www.3x4.info>
7. Ermita de la Mare de Déu del Pilar. <http://www.fotopaises.com>
8. Ermita dels Sants Joans. <http://www.commonswikimedia.org>